

84632

OLCSÓ
JÓKAI

SZK

11-16.

N.M.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

OLCSÓ JÓRAI

Legközelebb a következő
művek jelennek meg:

A barátfalvi lévita	A rosszul osztott testvérek — Názli Hanem
A csigák regénye	A szegénység útja
A Damokosok	A talmi asszony. Láda!
A fekete vér	Kérnek! jössz-e?
A fránya hadnagy —
A nyulak históriája	A tengerszemű hölgy
A gazdag szegények	A véres kenyér
A három királyok csillaga	A vérontás angyala és más
elbeszélések
A három márványfej	A világlátott fiú és más
elbeszélések
A háromszinű kandur és
más elbeszélések	Az apja fia
A hol a pénz nem Isten	Az aranyember
A hosszuhajú hölgy	Az asztalos családja —
Három királyné
A jedikulai rab — Van der
Guld ur	Babszemek
A két Trenk	Baróthy Iona — Az chető
drágakő
Aki holta után áll bosszút	Börtön virága
Akik kétszer halnak meg	Chinchilla herceg — Excuse
Csalavér
A kiskirályok	De kár megvénülni
A kráó	Egész az északi pólusig
A lélekidomár	Egetvivó asszonyszív
Álmodád — A múmia	Egy hírhedt kalandor
A lőcsei fehér asszony	Egy játékos, a ki nyer
A Magláy-család	Enyim — tied — övé
A magyar Faust és más
elbeszélések	1848—1849
A mi lengyelünk	Fejedelem és Fra Diavolo —
Mahadi
A nagy ellenség — A két-
életű	
Anekdoták	

EGY-EGY SZÁM 40 FILLER

OLCSÓ JOKAI

14. sz.

40 fill.

Vén emberek nyara
A feredzse

RÉVAI-KIADÁS

OLCSÓ JÓKAI

OLCSÓ JÓKAI — erre a varázsigére előkerülnek Jókai műveinek tömkelegéből a legszébb igazgyöngyök, mik elvesztek a kincsek nagy sokaságában. Előkerülnek, hogy ragyogásukat, tűzüket szertehordják ez országba, a nagy tömegek közé, a milliók közé, hogy fillérek árán jussanak el mindenüvé a nagy mesélő, a lelkeket hódító varázsszavú költő legcsodásabb alkotásai.

Olcsó Jókai egy-egy száma
füzve 40 fillér.

JÓKAI MÓR

VÉN EMBEREK NYARA

A FEREDZSE

RÉVAI-KIADÁS

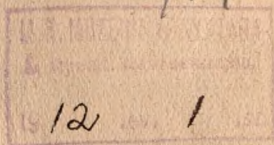
S. o. King

904. de

84632

/14

Vén emberek nyara.

Elbeszélés.

— — — — —
Hosszú ősz lesz! Vidékünkön a vadgesztenye-
fák újra virágoznak. A helybeli plébános kertjé-
ben látható egy körtefa, mely másodszori termés-
sel gyönyörködteti a szemeket.

— — — — —
Az indus bráhmai hit szerint minden földről
elköltözött szellemnek, mielőtt a „Visnu“ paradi-
csomába bejuthatna, elébb a nagy Dábao-fa alá
kell menni, bűnhődés végett. A Dábao-fának min-
den levelére fel van írva egy bűne az embernek;
s a mint azt a nagy fát a szelek istene, a „Csiva“
megrázza, a vétekjelző levelek egyenkint lehulla-
nak a bűnhődő fejére. S a Dábao-fa levele sujt,
mint a villám; mar, mint a kigyó; csíp, mint a
skorpió; ráz, mint a hideglelés. S azt egyenkint,

levelenkint kell végigszenvedni, kinek mennyi bűne van felírva. „Indra“, a paradicsom kapuőre, viszi a kontrolleriát.

Egyszer jön egy árva lélek, nagy dideregve, a paradicsom kapujához.

— Voltál-e már a Dábao-fa alatt? kérdi tőle Indra.

— Nem voltam még, jó uram; de odalenn a földön volt egy feleségem, a kivel harminczhat esztendeig éltem együtt.

— Jól van, szegény pára! mond neki Indra, — nem kell a Dábao-fa alá vándorolnod: kiszenvetted már te a magad penitenciáját odalenn a földön; — csak eredj be szépen a paradicsomba: itt a paksus!

Meghallja ezt egy másik lélek, a ki az elébbinek a háta mögött settenkedék s nagy sebtén elkezdi magyarázni Indrának:

— Oh uram! Akkor engem még inkább ereszsze be a paradicsomba Dábao-fa kerülgetés nélkül; mert én is harmincz esztendeig éltem odalenn a földön az asszonyommal, s mikor az meghalálózott, újra megházasodtam.

— Elmégy innen! takarodsz! rivall rá Indra. — Azt hiszed, Bráhma a bolondok számára csinálta a paradicsomot?

— — — — —
Ülünk, üldögélünk együtt a klubban, egymáshoz szokott kartársak, s beszélgetünk a világ folyásáról.

Egyszer csak észreveszszük, hogy hiányzik közülünk egy.

— Nini! Hol van a mi Dusikánk? Már két hete, hogy nem láttuk a klubban, — szól az egyik.

— Másutt se látni azt sehol. Eltűnt, elveszett valahol, — mondja a másik.

— Jaj, nagy állapotja van annak, — sóhajt erre a harmadik.

— Csak nem kapott influenzát?

— Az volna jó neki! — Megházasodott.

— Másodszor is?

Erre aztán az egész társaság khórusban énekl: „Szeeegény“.

— Vajjon kit vett el?

— Hát a régi gazdasszonyát.

— No, azt tette legokosabban.

— Áldott jó teremtés.

— Be is nőtt már a feje lágya.

— Senki a világon úgy nem tudja sütni a fok-hagymás vesepecsenyét.

— Ezt legalább nem kell bálba hordani.

— Sőt nem is zongorázik.

— Bizonyosan migrainejei sincsenek.

— No, szegény Dusi, ez hát elérte valahára a célját.

. . . Hanem a Dusi pajtást e sorsfordulat óta nem látni többé a klubban.

Máskor megint így kezdi az egyik jó barát:

— Nini! Mi történt a mi Bebus barátunkkal?

— Történt volna vele valami?

— Hát nem veszitek észre? Egy idő óta

mindennap tiszta inggallérral jelenik meg a klubban.

— Az biz igaz! Sőt a szakállát is borotválja.

— És gombos czipőben jár!

— Vajjon mi lelhetette?

Senki sem birja kitalálni.

Másnap jön az egyik pajtás nagy heurékával:

— Megkaptam már, hogy mi lelte a Bebus pajtást. Megházasodott.

— Ugyan kit tett boldoggá?

— Soha sem találjátok ki. A szép Melodiánát!

— Ah! Azt a vidéki operette-énekesnőt?

— Lehetetlen! Hisz annak van férje.

— Csak olyan szinpadi házasság volt.

— Merész vállalat!

— Hát azt tartja a barátunk, a mit a vén spanyol hidalgó, mikor fiatal feleséget vett: hogy „ha már keresztül akarom szúrni a szívemet, hát inkább egy fényes törrel szúrom át, mint egy rozsdás alabárdal.“

— No, legalább megvan neki az ő gyönyörűsége.

— Csitt! Itt közelit! Beszéljünk a filloxera-mentesített szőlőknek adandó állami segélyről szóló törvényjavaslatról benyújtott bizottsági véleményről.

És Bebus barátunk el nem tudja képzelni, hogyan van az, hogy a hol csak ő egy gruppan megjelenik, ott minden ember a filloxera-etcaeterákról értekezik.

Azután egy harmadik jó pajtásra kerül a sor.

Kitünő tarokkista. Csupa élvezet vele játszani. Úgy is hijuk egymás között, hogy „Készpénz-bácsi.“

Hanem egy idő óta azt vette fel, hogy csak hét óráig „ül le.“

— Színházba kell mennem!

Fölöttébb gyanús dolog! Játékot játékért abba hagyni! Mi nyomja le itt a mérleget?

Végre kisül a rejtélyes elmaradásnak oka. Egyik jó barátunk végére járt s hírül hozta a többinek.

— A mi Stefi barátunk megházasodott.

— Ugyan ne mondd!

— Magam láttam karonfogva menni a feleségével. Egy fejjel nagyobb, mint ő.

— Az már hiba.

— De egy ranggal magasabb, mint ő; mert grófnő.

— Az már derék!

— Csakhogy nem fiatalocska már.

— Akkor egészen hozzávaló. Gazdag is mellé?

— Épen nem az. Nem örökölt az egyebet az atyjától a grófi czímerénél.

— Ez már fatális állapot.

— De ellenben nagy műveltségű hölgy! virtuóz zongorista. Sőt maga is komponál zeneműveket. Szépirodalmi lapokba is ír „Eglantine“ álnév alatt.

— Szegény Stefi!

— — — — —
És ezzel mind a három barátunk kimaradt

a klubból; és megtalálhatlanná lett a világra nézve.

Egyedül nem mehet egyik sem a megszokott társaságba, se meghivottan, se meghivatlanul; a magában meghivatást épen sértésnek veheti; az asszonyával együtt pedig még kevésbé kultiválhatja a régi társaságot, mert az új asszony nem abból a sphaerából való, a miből a jó ismerősei. — Mit gondoljanak ki?

Mi még nem ismerjük voltaképen a Sándor-utczai országházat. Majd az utódaink fogják annak a szépségeit igazában felfedezni, a mikor már romokban fog heverni. Budapest fővárosának patres conscriptijei bizonyára kegyeletteljesen fenn fogják tartani e történelmi nevezetességű romokat s a ciceronék fogják majd magyarázni a messze-földről idecsődült idegen turistáknak.

„Ime, ez az őskori magyar amphitheatrum! Ez a négyszög a szegletben volt a halálra ítélt marttyrok, a miniszterek zárkája; a mellette való négyszög szolgált a kinzásukra rendeltetett deputatiók és instantia-hozó lictorok leshelyéül. Emez oldalnégyszögben voltak elhelyezve a canephorák, a kik az ország minden részéből felhozott gladiatoroknak a libatiót kiszolgáltatták. Ez a középterem, melynek küszöbe nincs elkoptatva, volt az úgynevezett bibliotheka. Ebben a másik szegletben szolgáltatták ki a gladiatoroknak a havonkinti talentumokat, melyek a hajdankorban papirosból készültek, s meztelen angyalképek levén rájuk nyomtatva, „flores“-eknek, azaz virá-

goknak neveztettek. Ezen a szűk lyukon bujtak be azok a funeratorok, a kiknek hivataluk volt a hullákat kivonszolni az arenából, s a kiket ezért reportereknek neveztek. Ezeken az ajtókon bocsátották be a quaestorok a különféle fegyverzetű gladiatorokat, a kik e jelkiáltással „biafora!“ rohantak egymásra, hálóval és háromágú vasvillával. S ez a nagy gömbölyű terem volt az arena, melyen egész ütközetek produkáltattak tengeren, szárazföldön és a levegőben. Azon időben még volt Pannoniának egy benső tengere, melyet a régi mappákon e névvel találunk feljegyezve: „Szóözön“. Hajóhadí productióknál ezt bocsáták be a circusba. A három gömbölyű lyuk, ott a közepén, azon kürtőkbe vezetett, melyeken keresztül a széttépett áldozatok vérének kibocsáták. Emitt állt a proconsul tribünje, a kinek volt egy nagy harangja, melyet az előadás hevében egyre kongatott, s ha a fenevadak ordítása túlharsogta a harangszót, akkor az amphitheatrum közönsége meg volt elégedve. Ez a négyszögben körülfutó szűk folyosó pedig arra való volt, hogy a tigrisek és oroszlánok, bölények és orrszarvúak magukat a marakodásban és öklelésben gyakorolják.“

Igy fogja a jövőszázadbeli kalauz a mostani országház tiszteletreméltó ruináit a bámuló idegenekkel megismertetni.

Most pedig mindezen helyiségeket a hazaatyái járnak naponkint, a kik exuviáikat és esőellenző clypeusaikat, valamint ruggyanta cothurnusaikat az atriumban hátrahagyva, a kezükbe

nyomott törvényjavaslat-fasciculussal a porticusba belépve, peripateticus studiumot művelnek.

Ennek a körülfutó folyosónégyszögnek különféle előnyei vannak. Az egyik az, hogy az itt találkozóak nem tartoznak egymásnak köszönni, se „jó napot“, se „szolgáját“ mondani: egyáltalában egymást észrevenni. Si vales, valeas. Azután meg az, hogy két ember órahosszat elkeresheti benne egymást, a nélkül, hogy összekerülne valaha. És végül, ha valami kellemetlen látogató keresi az embert az egyik folyosón, a másikon meg lehet előle szökni.

A mi három kedves barátunk teljes mértékben felhasználta az országház folyosójának ezen előnyeit. Megjelenni kötelesség volt; mert ezért fizeti a képviselőket az ország s ezt követeli a pártfegyelem. Ott jártak ők; de mindig „jártak“. Bekukkantottak ők ide is, oda is; néha még az ülésterembe is, de csak egy pillanatra; egyéb-iránt pedig játszották az ismeretlent. Névszerinti szavazásoknál pedig szorosán odahúzódtak a névjegyzéket felolvasó jegyző kredencze mellé s halkán „sub rosa“ gyónták a fülébe a boldogító „igen“-t. De leginkább kerülték ők hárman egymást. Mint a hogy három összeesküvő nem akar egymásra ismerni a világ előtt. Pedig ők csak megesküvők voltak és nem összeesküvők. Ilyen a vádló öntudat hatalma!

Egyszer mégis megtörtént, hogy a mint a Stefi barátunk benyitotta az olvasó-ketrecz ajtaját, épen akkor akart azon kilépni a Bebus bará-

tunk. Szinte összeütődtek. Már ekkor csak mégis meg kellett egymást látniok.

— Ah! Ah! Hogy vagy? De régen nem látalak.

— Pedig én mindennap itt vagyok. Hát te hol jártál?

— Itt voltam én minden ülésen.

— Azt hittem, hogy elutaztál.

— Én meg azt hittem, hogy beteg vagy.

— Jó órában legyen mondva, semmi bajom. Ezen aztán kölcsönösen örülni kellett.

Az öröm vége kézszorítás.

A kézszorítás arra a merészségre buzdítja fel Stefi barátunkat, hogy ezt a kérdést kockáztassa:

— Hát ő nagysága, kedves nőd, hogy érzi magát?

— Fölöttébb lekötelezve érzem magamat! Nagyon jól.

A kézszorítás még erősebb lesz.

Most Bebus pajtás kerül a kert felől.

— Hát ő méltósága, tisztelt nőd, hogy van?

— Köszönet a baráti kérdésért. Kitünően!

Stefi barátunk aztán el nem mulaszthatja a természetszerű következtetést.

— Kérlek, add át legforróbb üdvözetemet ő nagyságának.

— Nagyon fog rajta örülni! Te pedig kézsókomat ő méltóságának.

— El lesz ragadtatva.

S ezzel meg van vetve az alapja egy új or-

szággyűlési pártnak, mely meg van elégedve. Van „két“ ember a 445 igazolt képviselő között, a kinek nincs több kívánsága. Lesz talán még harmadik is.

A másnapi ülésen, épen az ellenzéki vezérszónok nagyszabású philippicája alatt, látunk megjelenni a hölgyek karzatán egy feltűnő alakot. Fején világos kék kalap, hasonló színű szalagcsokorral s körülhajló strucztollal; a nyaka körül fehér angora boa csavarva; hasonló prémmel szegélyezett bársony palást takarja délczeg termetét. Az arczáról nem beszélhetünk, mert azt a kalapról lehúzott fátyol egész az ajkáig eltakarja. — Az első padsorban foglal helyet; tengeri vidra karmantyúját a mellvédre helyezve, s karpereceit megigazítva a karjain, rögtön elkezdi a honatyák cohorsát odalenn szemüvegezni.

Az ülésteremben nagy izgalom támad. A szónok congregrakétái hatástalanul pattognak el; ellenben a jobboldali jegyzői ketrecz előtt nagy a tolongás. A honatyák egymás kezéből ragadják ki az egyetlen „operakukucsálót“, a jegyzői karfundus instructusát: „új ellenség!“ mondja mindenki. De senki sem ismeri az érdekes Stranierát.

Egyszer aztán (közmeGLEPETÉSRE, mely szinte megkonfundálja a szavazókat, hogy összevissza állnak fel az elnök által föltett kérdésre) a feltűnő idegen hölgy háta mögött egy valóságos képviselőt látnak megjelenni: „Ah! Ez Stefi barátunk!“

Stefi barátunk apostrophálja a Stranierát. Ez

viszonzásul finom keztyűs kezét nyújtja neki. Stefi leül a hölgy háta mögött egy székre, expropriálva abból egy kis iskolás leányt, a ki a mamájával került ide; s rögtön élénk conversatio kezdődik közöttük. Stefi barátunk láthatólag felvilágosításokat közöl az úrhölgygyel a honatyák kiváló egyéniségei felől; melyre az is merész iniciatívával szegezi a lorgnonját a kijelölt alakra. Kézmozdulatai elárulják, hogy ki tetszik, ki nem tetszik neki.

Idelenn a honatyák figyelmét egészen absorbeálja a kíváncsiság. Ugy, hogy az elnök ismételten kénytelen figyelmeztetni a tisztelt házat: hogy ha conversálni méltóztatnak, akkor ő nem tudja kivenni a többséget. Ez alatt pedig husz tag aláírásával ellátott névszerinti szavazást követelő petitió érkezik. Kihuzatik a „betű“. Kijön az „Ú“. Az egész ház elkezd kiabálni „ú! ú! ú!“ A karzat bámul: azt hiszi, hogy ez valami új fajta a parlamenti tetszésnyilvánításnak. Ekkor aztán Stefi barátunk is kedélyesen búcsut vesz az idegen hölgytől. Sietni kell! Névszerinti szavazás jön. Az ő betűje legott következik. Odalenn aztán Regelétől megkérdi, hogy hogyan kell szavazni: megtudja tőle, hogy a kormánypártiaknak ezúttal „nem“-mel kell meggyőződésüket kifejezni. Azzal beront a terem közepére, megáll a miniszterelnöki szék előtt: „hagyjatok! hagyjatok!“ kiáltja az interpellálóknak: most vigyázni kell; nem felelhet a hozzá intézett zaklató kérdésekre. S aztán, mikor a nevét hallja felolvas-

tatni, hatalmasan érvényesített hangon kiáltja el „nem!“ — S csak azután adja meg a felvilágosítást az érdekelt hazafiaknak arra a kérdésre: „Ki a szép donna, a kinek odafenn kurizáltál?“

— Az a mi Bebus barátunknak a felesége.

— Ah! A bájos Melodiána! Ah! Ah! Tehát ő az?

Ez a nap eseménye.

A következő napon tartott országos ülésben ismét ugyanezen karzati helyen volt látható — a többé nem Straniéra, — hanem a régi ismerős, a bájos Melodiána asszonyság. Természetesen őtet is fölöttébb érdekelte, hogy a napirenden levő törvényjavaslat (az argentinai köztársasággal kötendő vám- és kereskedelmi szerződés) sorsa hova fog eldőlni?

Ezuttal azonban egy új asteroid is jelent meg a képviselőházi zodiacusban, a melyet a jegyzői observatorium csillagászai azonnal felfedeztek. A „bakfordító“ jegyében (melyet kaszinói karzatnak neveznek) a „nagy medve“ és a „kis medve“ között tünt fel. Magas, sugár termete volt, melynek a két vállon magasra emelkedő dudorok tökéletesen megadták azt a trapézium alakot, mely a klasszikus női szépségnek mulhatlan föltétele. Hosszudag, halavány arczának arisztokratikus jellemét még jobban emelte a magas homlokról simán fésült haj, melynek fonatai eltűntek a féldinnye alakú, császárpíros selyem capotte alatt. Ellenben annál nagyobb pretenzióval igyekezett

ez érdekes fejet feltünövé tenni a nyakat körülövező Stuárt Mária fodorgallér.

Az új planetának könnyű volt kitalálni a nevét, mert a háta mögött volt a „drabantja“. („Hold“-nak neveznénk, de attól tartunk, hogy Stefi pajtás alluziónak veszi a feje tetején viselt tisztásra.) Igenis, a grófnő volt az: Armandina grófnő, Stefi pajtásnak új hitvestársa. Ennek és a családjának az élettörténetéről már aztán sokan tudtak odalenn érdekes adatokat. Gazdagok voltak; hogyan szálltak alá? hány leánytestvér volt? ki hová került el? ki ment férjhez közülök? ki vált el az urától? hát ez mért nem ment hamarabb férjhez? mért hagyta ott a jegyese? mért köttette be utoljára Stefi pajtással a fejét? Apja, anyja is ott lakik-e most Stefinél? — Utoljára a tisztelt ház sokkal jobban értesülve lett az ülés folyama alatt Stefi pajtásnak és az ő hitvesének családi és háztartási körülményeiről, mint az argentinai köztársaság kereskedelmi viszonyairól, úgy, hogy akadt képviselő, a ki az elnök által feltett kérdésre: „elfogadja-e a ház az Argentínával kötött szerződést?“ abban a hitben szavazott „igen“-nel, hogy most az Armandina grófnő és Stefi pajtás közötti szövetséget szankcionálta a ház.

E közben a karzatokon nem tölt el az idő henye semmittevésben. Stefi pajtás kicserélte magát Bebus pajtással, a ki eljött revancheot adni a tegnaperért s bemutatattá magát Armandinának. Stefi azután átvitorlázott a hölgykarzatra s foly-

tatta a tegnapi udvarlást Melodiána asszonyság-nál. A két úrhölgy elkezdte egymást szemüvegezni s nagyon valószínű, hogy mindegyik dicsérte az udvarlója előtt annak a feleségét, vagy a mi szintén meglehet, játszotta a féltékenyt.

Este a klubban hiteles tudomást szereztek e felől. Most már Stefi és Bebus nem hogy kerülték volna egymást, sőt alig várták, hogy találkozzanak. Rögtön vállalkoztak egy karambol-partiera. Egyik rosszabbul játszott, mint a másik.

— Hja! ez nem olyan könnyű, mint szép asszonyoknak a fejét elforgatni. Ezt mondta a bájos Melodiána férje Stefinek.

— Csak te ne beszélj. Nekem otthon mindent meggyónt a feleségem. Ebből könnyen párbaj lehet!

Pedig mind a kettő boldog volt, hogy a feleségének udvarolt a karzaton egy kollega.

— Hohó! Nem az a te lapdád! Ej, ej! De szeretted a másét a magadéval összetéveszteni!

— De tréfán kívül, barátom. Hazamenet a feleségem nem győzte a te nődet magasztalni. Azt mondta, hogy valódi „renaissance szépség.“

— Az én nőm pedig azt mondta a te grófnődről, hogy rendkívül érdekes arcz. Valódi „directoire“ alak.

— No ennek nagyon örülök, hogy úgy tetszenek egymásnak.

A tekeasztal melletti veres pamlagok összeérésénél, épen a szegletbe vetve a hátát, ült egy

harmadik alak, a ki eddig csak nézett és hallgatott.

Ez volt a Dusi pajtás.

Egyszer aztán közbe mordul:

— Hát én kutya vagyok?

Mind a ketten rábámulnak. Micsoda szólás-mód ez? Igen is szokták ezt mondani — a tarokban, ha a főrhánd kicsi tarokkal tiszteli meg a singleton királyt; a hinterhand mondja ilyenkor, hogy „hát én kutya vagyok?“ De a biliárdnál?

— Akarsz harmadiknak beállni? Játszunk á la guerret?

— Akarok, — mond Dusi pajtás s nagy duzmadtan elővánszorog a szegletből.

S már krétázta a dákó végét; de csak abba hagyja a lökést. A helyett azt mondja:

— Hát engem a gólya költött?

Ezt sem lehet megérteni: ámbár in thesi igaz, hogy nem igaz.

— Hát én értem nem halt meg a Krisztus?

Nagyon valószínű ez is, de nem egészen világos.

Végre kipattan:

— Hát én nekem nincs feleségem? Micsoda? Most gyúl egyszerre világosság az agyakban.

— Hát persze, hogy persze.

Mind a hárman lerakják a dákókat s átengedik a biliárdot annak a hosszú, kifent bajuszú, szőke szász képviselőnek s azzal egymást átkarolva, mint a kik tiltott hazardjátéokra konspirálnak, elosonnak a legeslegszeleső szobába, s

ott megalakítják az új klikket: a „feleségghordó“ pártot.

A holnapi ülésre Dusi is el fogja hozni a feleségét. Mind a három asszony ott lesz.

És azután felváltva, hol az egyik férj, hol a másik fog a kollegája élete párjának seladonja lenni. Megvan a hármás békeliga.

A másnapi ülésre nagy skandalum volt indokolva, a karzatok megteltek elegáns hölgyközönséggel.

A skandalum ugyan (közsajnálatra) elmaradt, hanem azért a közönség jól mulatta magát. Menynyi megkritizálni való toilette! A színházban a hölgyek salonöltözetet viselnek, de a képviselőházba az utczai toilettejeiket hozzák. Hisz ez aréna!

Ámde minden figyelmet mégis csak az a derék természetű hölgy összpontosított maga körül, a ki a baloldali karzaton, épen a miniszterelnöki székekkel szemben, foglalt hadállást: egészséges, czéklapiros arcz, becsületes beszédre termett szájjal, melynek szegleteit hamvadzó bajusz kerületi, hatalmas álla támogatást nyer a még plasztikusabban kidomboruló tokában. Kár, hogy az a kalap sokat elfed a kifejezésteljes vonásokból, óriási csokrok zöld selyemből az áll alatt, a kalap karimáján s legfeljül a tetején; a kalapnak a műneve: „másli—máslibb—legmáslibb.“ Nem hiányzik róla egy egy egész kitömött kárákatona szárnyastól. S ha mindehhez egy bordeaux színű ruha-

derék nem járult volna, hiuzprémmel szegélyezve, hát akkor nem volna igazság a világon.

A tisztelt ház rögtön értesült telefon útján, hogy ez impozáns alak Dusi pajtásnak a felesége. Nagyot vétenénk a történelmi igazság ellen, ha fel nem jegyeznénk, hogy az ő megjelenése nagy mértékben hozzájárult a felingerült kedélyek lecsillapításához.

Egy szép este a klubban Dusi pajtás nagy értekezletre hívta meg Stefit és Bebut.

(Mit nevezünk „szép estének a klubban?“ Azt, a mikor a gömbölyü asztalnál a faramuczi husz forint plussal végződött.)

Husz kemény forintok nyomván a Dusi mellényzsebét, olyan pénz, a melyről az asszony semmit sem tud, nagy vállalkozási szellem szállta meg egyszerre.

— Mit mondok? Hárman vagyunk. Mind a hárman most házasodtunk. Kopasz fővel. Majd azt mondám „bivalyfővel“; de nem akartam a bivalyt megsérteni. Az asszonyaink ilyenkor otthon kuksolnak magukban. Szomorú sors! Az sincs, a ki előtt megszóljanak valakit. Ők sem járnak sehova, ő hozzájuk sem jár senki. Egyet mondok: három lesz belőle. Milyen jó lenne, ha mi az asszonyainkat megismertetnők egymással. Akkor ők hárman egy társaságot képeznének. Egyenraguak között (képviselők feleségei) az egyetértés nagyon hamar létrejön. Ezzel nekik is kellemessé lenne téve az élet, nekünk is. Mit szóltok hozzá bruderkáim?

A bruderkák csóváltgatták a fejeiket.

— Az eszme életrevaló, — mondá Stefi, — hanem a kivitelnek vannak peripetiái, a miket nem lehet figyelmen kívül hagyni.

— Igen bizony, ilyen életbevágó lépést meg kell jól hányni-vetni és latolgatni, — tódítá Bebus. — Te is, Dusi pajtás, felhatalmazás nélkül ne indíts semmit; mert azt a mondást „nihil de nobis sine nobis“ okvetlenül asszonyok fundálták ki.

Végre mind a hárman megállapodtak abban, hogy majd sondirozni fogják a terrenumot.

Mindig nagy bámulója voltam annak a lángésznek, a mely az európai hármasszövetséget létre tudta hozni. (A mi azért hármasszövetség, mert négyen vannak hozzá: magyarok, osztrákok, németek és olaszok). De nem csekélyebb munka három heterogén asszonyt szövetségbe hozni, mert az asszonyi nemzetnél mindig van valami irredenta.

Könnyű azt mondani: „egyenrangúak“ közt! Képviselők feleségei! Az csak a férjnek a rangja! De azonkívül még minden asszonynak megvan a saját rangja.

Hohó! Édes barátom! A góthai almanach Kismiska ahhoz a rangkvalifikációhoz képest, a mit az asszonyok maguk közt megállapítottak.

Az a kérdés, hogy a három képviselőné asszonyosság közül melyik a nagyobb arisztokrata?

Holmi laikus ember, afféle garçon, nagy hirtelen azt feleli erre, hogy hát természetesen a Stefi neje az, a grófnő.

Dehogy az! Ennél előkelőbbnek tartja magát a Bebus hitvestársa; mert ő híres művésznő volt, a kihez verseket irtak, s ezüst koszorút is kapott. Azt nem szerzik olyan könnyen, mint a grófi koronát.

Ámde még a művésznőnél is feljebb hordozza a fejét Dusinak az élettársa; mert ő még a koszorúnál és a koronánál is elébbvalót visel a fején: a férjének a kalapját, ő az úr a háznál!

A ki legkevésbé büszke közöttük, az a grófnő. De hát kell is, hogy az legyen; miután nincs több „egy“ vizitbe menő ruhájánál; azt látják rajta a színházban is, az országház karzatán is, azzal a Stuárt Mária krézlivell! Aztán meg az a capotte a fején! A legolcsóbb fejdisz, a mit a masamódnál kapni. Az ilyen hölgynek igazán utasításba van adva a szerénység.

A három jeles diplomatának végre mégis sikerült csomóra kötni a szálakat.

Egyenkint, külön a maguk asszonyának annyi szépet és hizelgőt mondtak el, — nem a pajtásuknak az asszonyai felől, hanem a mit azoknak az asszonyai beszéltek ő felőlük, hogy végre kíváncsiak lettek egymásra. S a kíváncsiság az első lépés a szeretethez.

Azután szellemdus észrevételeket, csipős megjegyzéseket hordtak haza, a miket az egyik asszony mondott a másikról, s az által megnyerték a harmadiknak a rokonszenvét.

Utoljára in theoria meg lett nyerve mind a három hölgy az ismerkedés eszméjének.

De hol és miként történjék meg az ismerkedés?

Bebus azt indítványozá, hogy be kell iratni a hölgyeket a „nőipar előmozdítására alakult társaság“-ba, ott ismerkedjenek meg. Megválasztják őket választmányi tagoknak, el fognak járni a gyűlésekbe.

Ez nem tetszett. Nagyon száraz mulatság.

— No hát vigyük el őket egy este a Hungáriába, mikor Rácz Pali muzsikál; akkor egy asztalhoz ülünk s kedélyes körülmények között kezdjük meg az ismeretséget.

Ez meg nagyon ephémér hatású barátság.

Ketté vágta a gordiusi csomót Dusi pajtás ezzel a szóval:

— Eh mit? A legegyszerűbb, hogy meghívjuk egymást feleségestül saját lakásunkra; egyik héten az egyik, másikon a másik, felváltva.

Ez csakugyan legczélszerűbb megkezdése a baráti viszonynak.

De mi legyen az, a mire meghívják egymást?

Bebus thea-estélyt indítványozott, színházi előadás után.

Ezt meg Dusi ellenzé.

— Az én feleségem már tíz órakor lefekszik s estére be nem fűzi magát a világ minden pecco és karaván theájáért.

No hát legyen belőle vacsora.

Ez meg Bebusnál talált erős opposzióira.

— Az én feleségemnek orvosilag tiltva van a vacsorázás. Másnap hallucinatioi vannak.

Tehát végtére is ebédnek kell lenni, a hol a társasélet szentesítést fog nyerni.

— Jól van. Legyen ebéd, — mondá Dusi. — Én adom az elsőt, Stefi a másodikat, Bebus a harmadikat. Minden vasárnap, a mikor nincs országos ülés a tisztelt házban.

De hány óraker lesznek az ebédek?

Dusi azt mondta, hogy ő már, a mióta az eszét tudja, mindig egy óraker tálaltatja fel a levest. S ebben őt a házszabályok nem regulázzák.

Stefi ellenben hű mameluk, a ki az utolsó elnöki csengetést is be szokta várni a házban s a míg haza gyalogol a nagy körút végére, abba is idő telik: annálfogva az ő ebéd-ideje három óra.

Bebus viszont egészen indokoltnak találta, hogy a mióta megnősült, azóta ő nála az öt órai ebéd járja. Ezt hosszasan fejtegetni sem kell; mindenki tudja, hogy a grófi gyomornak az a kiváltsága van, hogy délután öt óráig nem éhezik meg.

És így megegyezének abban, hogy minden vasárnap felváltva meg fogják egymást hívni (aranysegélyű könyomatos biléttel) családias ebédre, mely kezdetét veszi Dusi pajtásnál 1 óraker, Stefinél 3-kor, Bebusnál pedig 5-kor. Megjelenés fekete kabátban, fekete nyakravalóval: a „quart d'heur de grace“ fentartása mellett.

Első volt a turnusban Dusi pajtás: az 1 órai ebéd.

Tehát megnyitotta az ebédcziklust a Dusi, — az az, hogy az ő kedves egyetlenegy Katiczája.

Az ebéd miatt ne legyen semmi gondunk. Katicza asszony ki fog tenni magáért; a mi a konyhát illeti, azt csak ő rá kell bízni!

Hanem annál nagyobb fejtörésre adott alkalmat a társaság tagjainak hováültetése? — Ha a házi asszonyé az asztalfői hely, akkor mellette jobbról, balról a két hölgynek kell helyet foglalni; így az asztal tulsó oldalára jut a három férj. Ez abszurdum! Három asszony, három férj egy rakáson. Férj és feleség sem ülhet egymás mellett az asztalnál, ha csak nem somogyiak. Végre megállt a Kolumbus tojása! A gömbölyü asztalra kell teríteni, ott aztán nincs első meg hátulsó ülés s minden vendég szerencsésen a jó barátja felesége mellé jut; így: Katicza mellé ül Bebus, Melodiánát mulattatja Stefi, a grófnő lovagja lesz Dusi.

A férfiak is megállapodásra jutottak a toasztokra nézve. A házi urat és gazdát felköszönti Stefi. Viszont a házi úr iszik a Bebus és felesége egészségeért; végül a Bebus áldomásozik Stefiékre.

Igy szépen el lett rendezve minden. Az első vasárnapi ebédre nagyon is pontosan megérkezének a vendégek. Egyszerre csengetének a külső ajtónál. Maga Dusi jött eléjük kinyitni az ajtót.

— Bocsánat, hogy magam nyitom az ajtót. De a feleségem férficselédet nem enged tartani, a leány meg el van foglalva a konyhában.

Aztán nagy volt a sürgölődése, hogy a hölgyek vállairól lesegítse a felöltöket, a kik mindjárt a szalon-ajtóban megkezdték az ismerkedést, azon vitatkozván, hogy melyikük engedje át a másiknak az elsőbbséget. „Kérem, nagyságos asszony!” — „Nem, méltóságos asszony elébb.”

A szalonban pedig nem fogadta őket a házi-asszony, a mit sietett Dusi kimenteni.

— Engedelmet kérek; mindjárt itt terem a feleségem. Csak az atelierjében van még egy kis dolga.

Jött is azonnal, teljes diszben, csak a köte-nyét dobta le. A konyhán volt superinspectión. Hiába! A fánkot nem lehet a szakácsnéra bizni. Aztán egyszerre meglett a hármás ismerkedés; mire a levest felhozták, már per tu voltak a hölgyek. A férfiak az alatt elmorzsolnak egy kupicza ó-szilvóriumot.

Katicza asszony osztotta ki a helyeket.

— Tessék helyet foglalni, kérem. Aztán előre is bocsánatot kérek, ha nagyon rövid lesz az ebéd. Mi csak olyan magyaros ebédhez szoktunk; nem szeretjük a czifra pancsokat. Képviselő úr ide ül én mellém. Te kedvesem, ide jobbra. Szereted a tüdőstáska levest? Ha nem szereted, van másik is. A te számodra gondoskodtam barna levesről séberlivel.

— De csak maradjunk az elsőnél.

A tüdőstáska leves egyhangulag elfogadtatott, és így az ellenindítvány, a barna, magától elesett.

Aztán következett a farsangi fánk. Gyönyörű mosolygó lapdácskák. Kaczer szalaggal az oldalakon: olyan könnyedék, majd elrepülnek. Már ennél a grófnőnek le kell huzni a keztyűt a kezéről; mert a fánkot nem illik késsel vágni, hanem három ujjal kell szétomlasztani.

— Ezt ti nálatok Erdélyben, kedvesem, úgy-e bár „pánkó“-nak hívják?

— Oh igen. Sőt néhol „pampuská“-nak is. Fölséges!

— Hát még, ha az ostoba szakácsné ki nem nyitotta volna rá az ablakot, mikor épen kelőben volt. Csupa malicziából tette. Oh hidd el, hogy ezek a szakácsnék mind olyan malicziózusok.

(— Egynek a kivételével, — sugja a szomszédja: Bebus fülébe Melodiána. — Külömben nem volna a mi háziasszonyunk.)

De azért, hogy suttogva mondá, észrevette a Katicza asszony s felirta a rovásra!

Azonban az általános jó hangulatot fokozta a következő étkefogyás: a pompás pörkölt malacz, tarhonyával, jó paprikás lében, hozzá apró, finom ecetes uborka. Külön tányéron a ketté vágott malaczfej, gyönyörű ropogásra megpirítva.

— Ez csak a férfiaknak való! A hölgyek számára erdei szalonkákat hoznak, pirított zsemlyeszeletkékre kent szalmival. Parancsoljon, instálom, grófnő barátném.

A házi asszony biztatja a vendégeit, hogy lássanak hozzá: rövid lesz az ebéd, bizony éhen maradnak! A malaczpörköltet meg kellett duplázni.

Bebusnak maga a házi asszony válogatott a tányérjára a javából.

Azután került a ház asztalára a gyönyörűségeg töltött káposzta, kolbászkákkal és kolozsvári szalonna-szeletkéekkel csábítóvá felékesítve; külön a finnyásabb gyomroknak szánt virágos kel, borjuhacheéval.

— No már a ki a töltött káposztából nem vesz, az nem is igaz magyar!

Mindenki igyekezett bebizonyítani — hogy igaz magyar.

— Ki parancsol a kártifiolából? teszi föl a kérdést az elnöknő.

— Ugyan ne szekirozz bennünket azzal a kártifiolával, — randaliroz rá vissza a házigazda.

— Nem magához intéztem a kérdést.

Senki sem. Nix dájcs! Nincs hazaáruló ennél az asztalnál!

Most új javaslat kerül az asztalra. Parlamenti szokás szerint az is az ellenindítvánnyal kapcsolatosan. Sokat ígérő bélpecsenye, megtüzködve foghagyma-gerezdekkel, de csak annyira, hogy annak az ambrozia-illata érezzék rajta; hozzá zellersaláta; más oldalon pedig büszke szépségű pulyka-pecsenye, aszalt szilva- és barack-komppóttal. Az a férfiaknak, ez meg a hölgyeknek.

Melodiána csak azért is a fokhagymás pecsenyéből vesz. De utógondolattal. Hogy ezt a két-séges magasztalást alkalmazhassa.

— No már úgy igazán senki sem tudja a bélpecsenyét készíteni, mint a mi Katicza barátnénk.

Katiczának az arcza egész a füle hegyéig vörös lett. Ez czélzatos példálózás az ő előéletére. No megállj operettistáné!

Bebus vette észre a hatást s az asztal alatt áparkodott Melodiánának a lábát megnyomni.

A szegény grófnő lett az áldozat.

Ő egész ártatlanúl vette föl a thémát.

— De ugyan, hol is tanultad te Katicza ezeket a pompás ételeket?

— Oh kedvesem, hát én nem titkolom, hogy hajdanában szakácsné voltam. Jó iskolába jártam. Ott tanultam a sütés-főzést, a finom tésztákat és befőtteket a te édes atyádnál; mikor még az övé volt az a szép palota ott a kolozsvári-utczában, kitünő szakácsa volt! Mikor szoarékat adott, két sorban álltak az ekvipázsok a palotája előtt. Madéra-borban dinsztoltuk a vaddisznó-pecsenyét. Az volt a víg élet!

Nesze! Egyél mérget!

A grófnő rögtön görcsöket kap s a legyezőjét kéri.

Katicza pedig házi asszonyi szeretetreméltósággal fordul Melodiána felé:

— Nézd csak kedvesem, a szomszédod nem is iszik. Légy neki Ganymédese.

Melodiána pikáns kritikával jegyzi meg:

— Kérlek, kedvesem. Én nem lehetek Ganymédes, mert az férfi.

— No hát, én pedig láttalak téged már Ganymédesnek.

— Engem? Ganymédesnek?

— No tudod, a szép Galatheában, mikor azt énekelte, hogy „de nem olyan klaszsis-klaszszi-klaszszi“, aztán a kurta rokolyádat olyan kedvesen rázogattad hozzá.

Most meg aztán Melodiánán van a sor, hogy görcsöket kapjon s a legyezőjét kérje.

Jó szerencse, hogy a napirenden levő tárgyalást félbeszakítá az előre megbeszélte (!) toaszt, melyet Stefi siet elhangoztatni a házi ur és a házi asszony egészségére. Az összeütött poharak között aztán elmulik a pártot szétrobbanással fenyegető belviszály és helyreáll a teljes egyetértés.

— Hoztok-e még valamit? kiált fel a házi gazda.

Igen is, hoznak. Pro coronide itt jön a fölséges töpörtyüs, kapros, turós csusza. De már ebből muszáj enni minden magyarnak, ha belehal is! A hölgyeknek pedig birsalma-szulczot hoznak, a melynek meg a haragos sziv sem állhat ellent.

E közben minden keserü utóérzést megédesítenek a Dusi és Stefi toasztjai, a ki Melodiánát, mint a honi Parnasszus királynéját magasztalja fel, ki az Olympról száll alá, hogy Edus barátunkat a földön üdvözültté tegye; de Dusi áldomása sem téveszté el a hatását, a midőn Stefi grófnőjét feldicsőíté, mint a ki hirneves őseinek legdrágább kincsét öröklé — mindennemü erényeit.

Ezzel látszólag el volt intézve a konfliktus. Hanem magában még is csak a bécsi susz-

terinas mondása jutott eszébe mind a három férjnek: „wenn ich nur schon geprügelt wär!“

Gyertek csak haza!

Hogy mi történt a kortinák mögött, azt csak sejteni lehet, de reprodukálni nehéz.

Legkönnyebben szabadult a csávából Dusi pajtás; mert az, a mint az ő Katiczája rágyújtott a két vendéghölgy kritikájára, s elkezdte a filippikát az operette-énekesnőkről és a tönkrejutott, hopponmaradt grófnőkről, a kik mellett még mindig extrafáin qualitás egy becsületben meghizott hűséges gazdasszony, s még azok stikliroznak ő ellene: — hát akkor Dusi kapta a kalapját s elmentekült a klubba, onnan meg a Steingasznerbe, s ott filkózott éjfél után egy óráig. Mikor haza került, s Katicza asszony újra elővette a félbeszakadt vitát, azt kérde tőle Dusi: „Kincsem, kezded már a mait, vagy még a tegnapiat végzed?“

Ellenben súlyos kényszerhelyzetbe jutott a Bebus; mert ő szerfelett megterhelte a gyomrát a malaczpörkölttel; úgy, hogy le kellett neki feködni, s a felesége fél-éjjel borogatta a gyomrát melegített zabbal. El lehet gondolni, hogy minő prédikációkat kellett végighallgatnia!

De legrosszabb volt Stefi állapotja. Mert az ő felesége nem szólt semmit; finom nevelésü hölgyek nem pörölnek. Hanem azt teszik, hogy nem felelnek semmi hozzájuk intézett kérdésre. Emlgetheti Stefi pajtás a mai ebédet, fánkot, vesepecsenyét s a többit, nem jön rá észrevétel. Legfeljebb leül a grófnő a zongora mellé és variáció-

kat játszik Brahmstól. Ez a legkegyetlenebb methodus, mikor a zongora által tudatja az asszony a rossz kedvét.

Valamit kell kigondolni, hogy a pártot együtt tartsuk!

Megvan!

A nélkül, hogy spiritiszták lettek volna, egyszerre mind a hárman ugyanazon gondolatra jöttek.

— Kedvesem, a jövő vasárnapi ebéden neked új ruhában kell megjelenned.

Ezzel az indítvánnyal lépett fel mind a három férj a maga parlamentje előtt.

S ezt az indítványt még soha sem utasították a pénzügyi bizottság elé. En-bloque el lett fogadva.

Következett az ebéd-turnusban Bebus és Melodiána.

Melodiána asszony egészen más methodust követett.

Ő az egész ebédet, az alfától az omegáig, a Grand-Hotelnél rendelte meg. Annak a tányérjai, étszerei, aufzatzai pompáztak az asztalon. Fehér kötött-keztyüs pinczérek szolgáltak fel.

Mikor a soupe Julienne megjelent, a laskának vagdalt rettenetes sárgarépával és petrezselyemgyökérrel, Dusi pajtás gyász előérzettel sugá a szomszédnője hátán keresztül a Bebusnak:

— Barátom, én úgy érzem magam, mintha a nagy pártlakomán volnánk, s előre tudom könyv nélkül az egész menüt. Most jönnek az

apró hacheépástétomok. Azután jön a saumon du Rhin, tartár szószsal, galambbegy-salátával. Következik egy félig nyers filet de boeuf à la Gladstone, a kit az én fogam el nem fog; azután jön egy tál zöldborsó felhígított enyvben, maga után vonva öznemességet nyert ürüderekat kápri mártással, hozzá salade à la Rubinstein!

Csakugyan minden úgy következett egymás után, szórúl szóra.

Egy élethű pártlakoma. Csak a pártelnök felköszöntője hiányzott belőle.

A tálalás is nagyon lassan ment. Minden ételt fel kellett elébb itthon melegíteni, mert, a mig a Grand-hotelből idáig jött, kihülhetett.

Legalább az alatt idejük volt a szomszédoknak egymással konverzálni, a mely előjognak kiki bőségesen vette is hasznát, s az alatt zsemlyét evett s iszogatta hozzá a dugószagu bort.

És mindenki igen kellemesnek találta a szomszédját és a szomszédnőjét. Hja! A mi a másé!

A Dusi udvarolt a grófnőnek, a Stefi Melodiánának suttogott lekötelező bókokat, s a Bebus a Katiczával folytatott igen élénk párbeszédet, úgy, hogy utoljára igen jónak találták ezt a mai ebédet.

Hanem azért nem kell hinni, hogy semmi veszedelem nem volt.

Férfiaknak nincs meg az az adományuk, hogy az egyik szemükkel ide, a másikkal meg amoda nézzenek; de meg van ez adva a nőknek. A nők még arra is képesek, hogy az egyik fülükkel azt

hallgatják, a mit az udvarlójuk beszél, a másikkal pedig kontrolozzák a férjem-uram suttogásait.

Jaj lesz szegényeknek, ha haza kerülnek.

— De nagyon tűzbe hozta férjem uramat a grófnő közelléte, kezdé Katicza asszony.

— Hát hiszen én nem álltam be néma barát-nak! felelt rá Dusi pajtás. — Az egy magas miveltségű persona. Milyen szépen tud zongorázni!

Zongorázni pedig Katicza asszony nem tanult.

Melodiána egészen skandalizálva volt a fölött, milyen bensőséggel dült oda Bebus Katicza asszony székének a karjára, mikor vele beszélt. Nagyfoku botrány volt.

— No hát mit beszéltem vele? Azt kérdeztem tőle, hogyan teszi el télire az eczetes uborkát, hogy az olyan keményen megmarad. Hát magától csak nem kérdezhetek ilyen.

A grófné pedig csupa gyászindulókat és operai haldokló finálékat zongorázik Stefi pajtás előtt. Ez a szemrehányás, kottákban kifejezve, a miért a szép énekesnőnek oly feltűnően udvarolt az ebéd fölött.

— Haj! haj! — sóhajtozik erre válaszképen Stefi. — Hát még elénekelve milyen szépek ezek a dalok!

Elénekelve! Hát lehet-e ennél kegyetlenebb sértés egy asszonyi szivnek?

No de megállj! Ha te úgy, én is úgy!

Következett a harmadik vasárnap, a harmadik ebéd.

Természetesen ismét új öltözet minden részről. A nélkül ez nem megy.

Stefi felesége ki akart tenni magáért. Ő a két extremum mellett a középutat választá. Meg akarta mutatni, hogy ő is ért a konyhaművészethez, azért ha nem született is szakácsnői koronával a homlokán. Már egy nappal a lakoma előtt elkészített minden eltartható ételeket s egyebekre nézve is kellőleg ellátta magát. A levesbe csak a Liebig-féle huskivonatot kellett betenni, hogy tökéletes legyen; a pecsenyéről csak az aspik-körözet hiányzott; s a szulcznak csak meg kellett még fagyni; más hibája nem volt. Még azt is meg akarta mutatni, hogy fánkot is tud külömbet sütni a Katiczánál, — a szakácskönyv utasítása szerint. Egész nap be volt kötve a feje.

Az az előnye volt Katicza fölött, hogy a míg annak déli egy órakor kellett készen lenni az ebéd-dél: ő neki délutáni öt óráig volt hozzá ideje.

A vendégek együtt voltak már és éheztek. Öt órán túl „a nép haragja nagy!”

Bebus nyugtalankodott. Mért nem tálalnak már? Mi nincs még készen?

Végre kisült az állapot!

Délelőtt elfelejtettek kenyeret hozatni, s épen a pékek sztrájkja volt napirenden. Délután nem lehetett se kenyeret, se zsemlyét kapni. Az inas két órája, hogy odajár kenyeret hajszolni. Végre kitalálta az okosságával, hogy legjobb lesz a spe-czerájos boltból felvásárolni a vegetáriánusok számára készült Graham-czipókat, meg az utcán

árult sóspereczeket, ezeknek a közvetítésével végre megkezdődött az ebéd.

Csakhogy a nagy várakozás miatt a levesek el voltak főve, a sülték el voltak égve, a tészták össze voltak esve. A versenyre szánt fánkok két darabba voltak válva, úgy, hogy Katicza azt mondta róluk a házi asszonynak:

— Kedvesem, hidd el, hogy ezek a fánkok, fánknak tökéletes talkedlik: hanem talkedlinek tökéletes fánkok.

A szulczok ellenben elolvadtak, úgy, hogy azokba pereczet lehetett aprítani s úgy felkanalazni.

Az egész lakoma — a pékek sztrájkja miatt — nagyon rosszul sikerült.

Ilyenkor pedig kitünik az asszonyok összetartása.

Nincs rá eset, hogy egy nő fitymálja a másiknak megbukott főzeményét. Ellenkezőleg, siet mindegyik eltakargatni az észrevett hibát s a szomszédjának a figyelmét másfelé terelni. Ebben az egyben van közöttük valami szent álliánsz. A nők soha nem mutatják magukat oly szeretetreméltónak, mint egy megáporodott lakoma alatt.

Most már ők udvaroltak a szomszédjaiknak.

A harmadik ebéd után hazatérve, már a férjek tartották otthon a gárdina-szónoklatokat.

— Hallja kedvesem; a mi sok, az már sok!

— Megbocsásson barátném, de igazán vaknak kellene lennem, ha nem látnám, a mik körülöttem történnek.

— Asszony! Azt mondom, hogy minden türelemnek megvan a határa!

És most a Dusi, Stefi, Bebus pajtás többé fel sem jár a klubba; hanem otthon ül és őrzi a feleségét, — a másik kettő ellen.

— — — — —
Csak nem jó a körtefának egy évben másodszor is virágzani!

A feredzse.

Novella.

A feredzse egy női öltönydarab, a mit a török hölgyek viselnek az utczán. Bő, hosszú burkony ez, mely a nőalakot vállától lába hegyéig fedi, ujjai kezein túl csüggnek s a keztyűt fölöslegessé teszik. A feredzsét nem szabad selyemből készíteni, sem átlátszó vagy tapadékony kelméből; kemény vászonból kell annak lenni, mely a testtől eláll, s a női idomokból semmit el nem árul. Kiegészítő része az arcot eltakaró fátyol, melyen csak a két szem számára van nyílás. — A két szem mégis szabadon marad. S ezzel kárba is vész a divat jó szándéka. Az a szabadon hagyott szempár több kárt tehet a szívekben, mint ha a legmagasabb császári hattisherif szabadon hagyta volna az egész termetet, s a helyett zöld szemüveg viselését rendelte volna el az asszonyoknál.

Mert a feredzse divatját nem a divatlapok, nem a pipereszabók, nem a hetedik (és egyetlen) nagyhatalom: a női izlés tette uralkodóvá, hanem Mahmud szultán saját utánozhatatlan névalírásával, a thaguval szentesített hattisherifje.

Ez egy vándorló börtön, melyet az asszonyok magukkal tartoznak hordani.

*

Egy reggel Raghíb basa Bosporus melletti palotájának kertajtájában egy szép ifju holttestét találták meg a bosztandzsik. Két tördöfés volt baloldalán, az egyik nem volt mély és halálos, mintha gyöngé, ügyetlen kéz intézte volna; de a másik egyenesen a szívig hatolt, az megölte. Azonkívül a nyakán balfelől látszott egy mély harapás sebe: két teljes fogsornak az életerekig ható nyomai. Egy csorba sem volt e két fog-sorban.

A megölt ifju övében ott voltak a pisztolyai, drága, ezüsttel kirakott elefántcsont-agygyal; korall-markolatú töre, türkizes hüvelyében, turbánja tekercsében a selyemerszény huszonöt arany zechinóval; ujjain a gyűrűk: ezt nem rablókéz ölte meg.

A halottban Alnumán Ajára ismertek, Raghíb basa nagy-vezér fiára, a török „arany fiatalság” szemefényére.

*

Három napig verték a dobot, fujták a tárogatót Stambul térein, a Bosporus partján, a kutak

előtt, az atmeidánon, az idegenek hánjaiban és hirdették a népnek, hogy a ki Alnumán Aja gyilkosát felfedezi, vagy kézrekeríti, annak jutalmul Raghib nagyvezér tíz erszény pénzt és minden veszély ellen oltalmat ígér.

Egy erszény pénz pedig tett akkor ezer piasztert, s a török piaszter még akkor három frankot ért (a minek most egy tizenhatod részére leszállt). Ez nagy díj volt egy szóért!

De még szükségesebb volt az ígélet másik része: az oltalom minden veszély ellen.

Alnumán Aját egy ember meg nem ölhetette. Izmos, harcedzett ifju volt; tornában mindenkit levert. Hogy ketten voltak, a kik megölték, azt bizonyítja a nyakán tett harapás.

S ha két ember tudja a titkot, az egyik már elárulhatja azt.

Ez a két ember, mikor egymás szemébe néz, mindegyik azt gondolhatja: „ez a másik fej, ha lehunyná a szemét, nekem tízezer piasztert érne!”

Az a kérdés; hogy melyik hunyja le a szemét hamarább? Melyik fárad el hamarább a másikra nézésben? Az, a melyik ébren marad, el fogja árulni az elalvót. Nyer rajta tízezer piasztert — és a saját fejét.

Csak egyre nem számítottak a gyilkost keresők.

Arra, hogy van eset, a mikor két ember még sem két ember.

Ha az egyik férj, a másik feleség. Ez nem két ember: ez „egy pár.”

Dob szakadt, tárogató repedt, kikiáltó berekedt, de a délczeg ifju Alnumán Aja vérdíjáért nem jelentette magát senki.

*

A „hét torony“ városnegyede a konstantinápolyi örmények választott tanyája. A hirhedett hét toronyból ugyan ez időben csak négy áll már, hármat egy iszonyú földrengés ledöntött; e négy sugár torony égszínkékre festett rézkupolája messze ragyog az alkonyfényben, az egyik fele láng, a másik fele csillagos ég.

Közelében magát szerényen meghúzva áll az örmény templom, toronynélküli, kívül-belül festett épület, mellette, a templom oldalához odaragasztva a fehér pap háza; a tarkabarka fából épült háztömeg között az egyetlen tömör kőépület.

A bejárást a paplakba egy mély boltív előzi meg, valami alacsony porticus, tornác vagy czella, a minék a háttérében van a rácsos vasajtó, a két oldala a bejáratnak pedig symbolicus képekkel van tele festve. A baloldalon szemlélhető a tisztító tűz, roppant réz-üstök alá véres nyelvű ördögök szítják a tüzet, s az üstökben el-kárhozott bűnösök nyomorult alakjai égnek a közös csáva közepett, fösvények, gyilkosok, részegesek, bűneik jelvényeivel kezeikben, s közöttük felbomlott hajú szép asszonyok, kiknek bűne nem más, mint a szépség, míg a magasban a felhők közül, miket a pokol tüze gerjeszt, szent Basilius arany glóriás feje tekint alá a kínban fetrengőkre.

A tornácz jobb oldalán pedig látható a kép kiegészítő ellentéte. Ott a mennyországot kivívott boldogok serege ül gazdagon rakott asztal körüli, melynél az asztalfői tisztséget maga szent Basilius viszi, s hol a meghívott érdemeseket szárnyas angyalok kínálják ezüst tálakon hordott süteményekkel, a mennyei vendégség gyönyörét a nagy hárfajátzó szent Dávid zenéje fűszerezvén.

Az örmény schismatikusok között (mert vannak római katolikusok is, de ezek a kisebbséget képezik, s az előbbieket által üldöztetnek) az a hit van bevéve, hogy a rettenetes tisztító tűzbe csupán azok kerülnek bele, a kik bűneiket meggyónni s azokért egyházi feloldást nyerni elmulasztották; a kik azonban az örök igazsággal még e földön kibékültek, azok egyenesen és akadálytalanul a paradicsomba jutnak, mely, mint azt Makariosz bejáratának képei tanúsítják, semmit sem enged Mahommed paradicsomának.

S ezen dogmai felfogás nem csupán a hívőket boldogítja, hanem egyúttal a nyáj pásztorának is javára szolgál. Mivelhogy az örmény egyháznak semmiféle világi birtoka nincsen. Egyházi vagyon, dézsma, stóla náluk ismeretlen. Minden jövedelmüket hiveik buzgósága képezi. A legfőbb patriarchának, az araráthegyi katolikosznak egész jövedelmét azon negyven font búza képezi, a mit a hivek fizetnek a minden hét évben egyszer az etsmiazini kolostorban kiosztott szentelt olajért s azután a kinevezett papok fogadalmi díjai. Ezeket a fogadalmi díjakat a többi keresztyén világban

„simoniának“ neveznék, de az ararát-hegyi szenteknek ez az egyedüli olajos korsójuk. Ha egy lelkészi állomás megürül, az etsmiazini patriarcha kiadja a hatalomszót annak betöltésére a „fekete papság“-nak, a fekete papság kiküldi a választott „vardebeb“-et, a vardebeb megbízza az alatta álló archimandritát, s az archimandrita oktatása alá veszi a neophitát, a kit, miután negyven napig bezárva tartanak egy templomban (a hol az alatt egy puszta fehér gyapottalárba öltözve, nem szabad neki egyebet enni, mint vizbenfőtt zöldséget) ez alatt hivatalos teendőinek mysteriumaiba beoktatnak. E mysteriumokat a laikusok nem ismerhetik; de egyet mégis megtudnak azok közül, azt, hogy a midőn negyven nap múlva a „fehér pappá“ felavatott lelkész tenyerét a szentelt olajjal megkenik s finom gyapottal beragasztják, ugyanakkor az bizonyos összeg lerovására kötelezi magát a fekete papoknak, a minek egy része a patriarchát illeti. Ez összeg az ecclesiához mérve, kisebb vagy nagyobb.

A héttorony melletti lelkészség a legjövedelmezőbbek közé számíttatott minden időben; ott laktak az örmény nemzet leggazdagabb kitünőségei s egy fehér papra nézve, ki a maga küldetését felfogni képes, az egy kifogyhatatlan jövedelemkutatforrást képezett s a szerint is volt megterhelve.

Makariosz azonban teljesen megfelelt ezen feladatnak. Ő volt az a kegyes lélek, a ki behozta, hogy évenként minden háznál kétszer be kell szen-

telni a szobákat, hogy áldás legyen rajtuk s ki a házassági szertartás végrehajtása alatt harminczkétféle alamizsnaszédést hozott be s temetkezések alkalmával a megholtak minden rokonától felszedte a túlvilágra küldendő üzeneteket a megfelelő postadíj mellékletével.

A lakására való bejárás is mindenkit figyelmeztetett lelke megvigasztalására. A pokol ábrázolása figyelmezteté a járókelőket, hogy mi vár arra, a ki a bűnei terhét a hátára veszi s azt hiszi, hogy már most senki sem látja; míg a mennyország jelképe bizonytságot tett azoknak boldogsága mellett, kik nem sajnálják a vigasztalásért erszényüket megnyitni. A bűn nagysága s a vétkező tehetsége volt természetesen a díjszabályzatra nézve irányadó. Kicsiny embernek a nagy bűne is kicsiny, nagy embernél a kis bűn is nagy: a lerovás ahhoz méretik.

*

A négy torony égszín kupoláiról az utolsó napsugár zománcza is eltűnt már; az utczán kezdett a zaj elcsendesülni, a tevehajcsárok ostorkongatása, a hamálok vezetkínáló rikácsolásai kezdtek lassankint helyet adni az utczákat éjente ellepő kutya-seregnek, s a felvert por kezdett ködalakban alászállni, előpostájául az éj homályának, midőn a rács mögött ájtatosan őrködő Makariosznak feltűnt egy nő alakja, ki már harmadszor ment el az ajtaja előtt rövid idő alatt, kezében egy pár lábánál fogva összekötött kakassal.

Ez gyónni jön. A hivek baromfival fizetnek. Nagy bűne lehet, mert az alkonyt választotta a gyónáshoz s már harmadszor megy el a tornác előtt s még nem határozta el magát, hogy megtegye-e? Be-betekint, végignézi a pokolbeli ábrázolatot, s megint csak visszavonul, összeborzadva, mintha volna rá nézve még valami irtózatossabb is, mint a pokol a maga szikrázó fenségében.

Az asszonyalak botra támaszkodva és bizogva jár, tehát sánta; a fél szemén tapasz van, tehát félvak; az arcza tele van veres himlőhelyekkel, tehát rút; öltönye rongyos, tehát szegény.

Negyedszer is visszajön e rejtelmes tornác-hoz: akkor az egyik kakas a kezében, fejjel lefelé csüggve, elkezd kukorítani. Ez határoz. Péter apostol intője megszólalt. A nő erőt vesz magán, belép s bekocogtat a rácsajtón. Bebocsáttatik.

*

Makariosz a gyóntatószékben ül már, s a nő ott térdel előtte.

— Mi bűnöd van?

— Embergylkolás.

— Szántszándékos, vagy véletlen?

— Akarva tettem.

— Férfi volt, vagy nő?

— Erős férfi volt.

— Haragból, vagy rablás végett ölted meg?

— Önvédelemből. Ő támadott meg. Én védtem magamat.

— Ismerted őt?

— Üldözöm volt.

— Keresztyén, vagy zsidó?

— Nem, török volt.

— S azt hiszed, hogy az ilyen nagy bűn alól feloldozást adhatok neked — két kakasért?

— Szegény vagyok. Az uram teherhordó a bazárban, magam zsirbadzsit árulok a medresz sarkán. Hanem azért még hoztam egy kis megtakarított pénzt is. Vedd ez erszényt.

Makariosz kiönté az erszény tartalmát fehér talárjára s úgy találta, hogy azok a piaszterek nagyon vörösek.

— Te, hisz ez mind hamis pénz.

— Én nem csinálom, nekem ilyennel fizetnek a hajósok, a kik nálam vásálnak.

— Hát te zsirbadzsit árulsz, úgy-e, a medresz szegletén?

— A hogy mondám.

— No hát én meg azt mondom neked, hogy a ki zsirbadzsit árul, annak a lehellete fokhagymaszagú, a te lehelleted olyan, mint a rózsaméz illata. A teherhordók feleségei nem élnek dulcsászszal, rahat rakummal, attól csak úrhölgyek szája szagos. Te meg akartál engem csalni. De magadat csaltad volna meg. Mert ha én most teneked kiosztom a bűnfeloldást, akkor helyetted egy épen ilyen rongyos, ragyás, vaksi, biczebócza vén asszony ül oda szent Basilius asztalához a mennyországban, te pedig, a milyen vagy igazán, ott égnél a sátán serpenyőjében; azért, ha bűnbocsánatot

akarsz nyerni, eredj ki a kuthoz, mosd le arczodról a ragyákat, s úgy gyere vissza.

A nő úgy tett, a hogy a fehér pap parancsolá; kiment vén, rongyos alakban, s visszajött mint egy deli, ragyogó arczu tündér, a minőnek csak az ajkait valaha rózsákhoz s fogsorát gyöngysorhoz hasonlították.

— Úgy, kedves leányom! monda, ráismerve a visszatérőre Makariosz. Te a szép Zabella vagy, a gazdag Tafruj felesége, a ki az ő Zariadri nevét is viselhetné, ha olyan nagyon nem félne vele megbántani a törököket.

A fiatal hölgy ismét letérdelt a gyóntatószék elé.

— Tehát te megöltél egy férfit? Egy törököt? ki volt az?

— Az volt Alnumán Aja, Raghib basa nagyvezér fia.

— Tehát te nem a teherhordó felesége vagy, hanem a kincses kalmaré, s nem árulsz páczott halat a medresz szegletén, hanem ékszereket és kirakott fegyvereket a bazárban. Már most gyónj meg mindent igazán. Hogyan lettél Alnumán Aja gyilkosává?

A térdeplő nő elmélázott.

— Segítsek bűneidre visszaemlékezned? oda csalogattad a bazárban ácsorgó ifjut fekete szemidnek tüzes kacsingatásával, nyitva feledted piros ajkaidat, mikor beszéltél vele, hogy fehér fogaidat meglássa; kezében feledted a kezedet, mikor ékszerre alkudott veled, aztán megharaptad

a fehér fogaiddal, s megölted szerelemfáltésból. Semmit el ne tagadj előttem; mert a mit eltagadsz, a mit elszépítesz, vagy elhallgatsz, azért pokolra jutsz.

— Elmondok mindent s Isten látja lelkemet, hogy igazat mondok. Én nem csábítottam Alnumán Aját soha. Ő küldött hozzám legelőbb naámét a vén asszonytól.

— Ahan! Naámét? A mivel a török ifjak szokták bolonddá tenni a szép asszonyok férjeit. A himzett erszényben száraz virágok vannak s az asszonyok értik, hogy a virágok mit beszélnek.

— Én felbontatlan küldtem vissza neki a naámét. Akkor maga jött el hozzám, rálesve, mikor férjem elhagyja a bazárt s én egyedül maradok; s elkezdett nekem szerelmes verseket, virágdalokat mondani.

— S te azokat szívesen hallgattad.

— Keresztet vettem magamra s azt mondtam neki: távozz tőlem sátán. Ekkor ajándékokkal kísértett megnyerni. Hozott nekem drága köszöntyűket, gyöngysorokat és gyémántokat.

— S te azokat elfogadtad és eltitkoltad az urad előtt.

— Én lábaihoz dobtam az ajándékait s azon voltam, hogy rút legyek előtte.

— Azt bolondul tetted. El kellett volna fogadnod és ide hoznod a papnak. Ez által a bűn ajándéka az ájtatosság alamizsnájává szentesült volna.

— Ekkor fenyegetni kezdett, hogy ha nem hallgatok forró esdekléseire, megöli a férjemet.

És Zariadri olyan szelid ember, a ki egy állatot sem ölt meg soha, egy gyermeket sem ütött meg soha, a ki még a tolvajt sem üldözte soha.

— Egy szóval: gyáva.

— Nem gyáva, csak jószívű. E fenyegetésre azt mondtam Alnumán Ajának, hogy én elmegyek atyjához, a nagyvezérhez és bevádolom őt, hogy férjemet meg akarja ölni.

— No oda ugyan jó helyre mentél volna.

— Raghíb basa szereti Zariadrit.

— Én is szeretem a kakast: azért kerül nyársra.

— Alnumán Aja még is felhagyott e fenyegetéssel; hanem annál erőszakosabb lett ellenem. Azt mondta, hogy házamban fog meglátogatni, mikor férjem nincsen otthon. Tudattam vele, hogy ez lehetetlen, mikor férjem egyedül hagy otthon, akkor házunk kulcsát magával viszi s hozzám az alatt be nem jöhet senki. S én nem vagyok az a nő, a ki kötélhágcsót bocsát le az ablakon, hogy látogatót fogadjak el.

— Ne fecsegj már annyit az erényeidről; hanem térj át egyszer a bűneidre.

— Alnumán Aja a legirtózatosabb fenyegetőzést mondá ki előttem, a mivel csak nőt meg lehet rémíteni. Azt mondá, hogy férjemet jó czimboraság színe alatt el fogja csalni Shejtán Emisznézihez s míg az ott engemet bor és csáblány csókja mellett elfelejt: mámorában ellopja tőle házunk kulcsát s úgy tör reám.

— Aha! Shejtán Emisznézihez: az „ördög

leányához“, a törökök Delilájához? Szép asszonyhoz illő szép név!

— De az én férjem nem az az ember, a ki idegen asszonyra felemelje szemeit; Zariadri Tafarij még a lélekzetét is visszatartja addig, a míg Shejtán Emisznézi elhalad mellette az utczán, nehogy egy párát beszivjon abból az átkozott bűvillatból, a mi annak ruháiról szétomlik.

— Most meg már férjed erényeit sorolod elő! Hát azért ülök én itt ebben a padban? Beszélj már a bűneidről!

— És én vagyok olyan szép, mint Shejtán Emisznézi!

— Ezt külön alkalommal kellett volna meggyónnod.

— Véget érek már. Ezelőtt négy nappal, késő este egyedül álltam kertre nyiló ablakomban, a párkányra dülve, s néztem a lepkéket, a mik a granátalmák virágait körülrongták s nem volt semmi vétkes gondolatom, a miért Isten megbüntessen.

— Azt nem tudhatod. Egy asszonynak elég a lepkéket nézni, hogy vétkezzék.

— Ha úgy van, meglakoltam érte. Egyszerre egy erős kar ölelte át derekamat s a mint felriadva hátranéztem, szemeim Alnumán Aja szemivel találkoztak. Égetett az a két szem, mint a tűz. „Hová tetted férjemet?“ kérdezém tőle. „A hogy mondám, felelt ő, elvittem Shejtán Emisznézihez, így jutottam a házad kulcsához.“ E szóra ájuláshoz hasonló zsibbadás állta el minden ta-

gomat; közel voltam az összeroskadáshoz. Én nem tudom azt a fájdalmat megnevezni, a mi elfogott, de azt minden izem érezte s a halált nem hiszem ennél keserűbbnek. Hogy engem férjem elfelejtetett, egy Shejtán Emisznéziért, s nemcsak elfelejtett, de elcserélt érte: odaadott egy nőrablónak, gonoszabbul, mintha eladott volna árverés mellett a bazárban. Azt érzem, hogy meg vagyok halva. Tehetetlen, akarat nélküli tömeg, a milyennek a török nevezi az asszonyt: „nakisszalot aáké“, léleknélküli lény. Erőtlenül roskadtam össze s éreztem a diadalmaskodónak forró lélekzetét arczomon.

— Ahán! Folytasd csak, folytasd!

— Ekkor lépések hangzanak a tornáczon, az ajtó felnyilik sebesen, s Zariadri áll előttem, a férjem: oly büszkén, délczegen, mint mikor vőlegény korában lépett eléem, kezemet megkérni. Ez a pillanat egyszerre valami emberentúli lényt idomított belőlem. Elfelejtettem, hogy asszony vagyok, hogy gyöngé vagyok: a sértett szemérem, a hitvesi hűség, a férj közelléte, a szégyen bosszúvágya oroszláni erőt lövellt egyszerre minden idegembe. Alnumán övében tör volt, azt jobb kezemmel kirántottam hüvelyéből s oldalába taszítottam s minthogy a dőfés nem volt halálos, másodsor keblemnek feszítettem a tör markolatát s balkarommal átfonva a férfi nyakát, úgy vertem azt a szivén keresztül, s minthogy erős volt és ki akart szabadulni ölelésemből, hogy ne menekülhessen, fogaimmal beleharaptam a nyakába

s úgy tartottam ott, míg meg nem halt. Ez volt Alnumán Aja halálának története.

— Nem hallgattál el semmit? Kérdé a gyónó nőtől Makariosz.

— Mit kellett volna még elmondanom?

— Nem segített a férjed e meggyilkolásnál?

— Egy ujjal sem. Egyedül hajtottam azt végre. Mikor a megtörténtet s a megesettet megváltoztatni többé nem lehetett, a hullát ponyvába takartuk s öszvére téve, éjszaka elvittük ketten Raghib basa palotájáig, ott letettük azt a kertajtóba. Senki se vette azt észre. De én nekem azóta nincs se éjjel, se nappal nyugtom. Folyton előttem áll az az eltorzult arcz, melynek halálkiáltásra nyílt ajkain át a megölt lelkét látom elrepülni, odajön hozzám halaványan, sárgán s nyöszörögve kéri vissza tőlem kiontott vérét. Senki sem tudja férjemen kívül titkomat: de mit használ, ha én magam tudom és tudja az Isten. Négy nap óta üldöz már ez a rém. Ki szabadít meg tőle, ha csak te nem, atyám? Te feloldhatod lelkemet alóla.

— Hát hiszen fel is oldom. Az rajtam nem mulik. Csakhogy azt ne hidd, Zabella leányom, hogy az ilyen irtóztató nagy bünt: (mit gondolsz? a nagyvezér fiának kegyetlen meggyilkoltatását!) levezekelheted egy kis imádsággal, böjtöléssel, bucsujárással, aztán egy pár kakassal és egy erszény ócska pénzzel, a miről az irással együtt lekopott az ezüstözés.

— Én kész vagyok a legnagyobb vezeklésre.

— Készen is légy. Legelőször is: kilencz napig kenyéren kívül mást nem szabad enned és más vizet nem szabad innod, mint a mi reggelenkint harmatképen az áloelevelékben összegyűl. Azután minden nap háromszor el kell jönnöd a templomba, s térden járva hétszer megkerülnöd az oltárt. És végezetre öt erszény pénzt küldened ide még ma a lelked üdvére szolgálendő alamizsnaképen, de igazi jóveretű piasztereket.

Zabella hazament s még aznap este megkapta Makariosz az öt erszény pénzt, hibátlan jó teljes értékű török piaszterekkel.

Zabella másnap is megjelent Makariosznál, végezni a rászabott vezeklést. Mikor az teljesítve volt, azt mondá neki a fehér pap:

— Kedves leányom, a te bűnöd sokkal nagyobb, minthogy azt a rád szabott vezeklés kiengesztelhetné, e bűnnek a súlyát nem nyomja le kevesebb, mint még öt erszény pénz.

S ez kilencz napig folyvást így ment. A pap zsákja még sem telt meg. Odaadta már Zabella utolsó ékszereit s Makariosznak, a hogy illett. Ily bűnös nőnek nem szabad kösöntyűket, fülönfüggőket viselni. Rongyban kell annak járni. A gazdag Zariadri Tafrujból kilencz nap alatt tönkre jutott szegény lett.

S Makariosz zsákja még mindig nem volt tele.

A kilencedik napon azt mondá Zabella Makariosznak:

— Nincs már semmi, a mit elvégy, egy fillért érőm sincs, add meg a feloldást.

Ekkor Makariosz az eléje térdeplő nő meghajtott fejére tette kezét s azt mondta neki:

— Van még valamid, a mi megér tízezer piaszttert, ez a te szép fejed. Csak eredj haza.

Épen tízezer piaszter volt kitűzve Alnumán Aja gyilkosának fejére.

*

Makariosz nem sajnálta az utat a nagyvezér palotájáig. Bebocsáttatást kért s mikor Raghib basa elé lépett, ezen kezdé:

— Én megmondom, ki volt fiad, Alnumán Aja, gyilkosa!

S azzal elmondá a nagyvezérnek az egész történetet, a mit Zabella neki meggyónt.

Raghib nagyvezér végighallgatá azt s akkor azt mondá neki:

— Maradj itt s várd el jutalmadat. Bizony-nyal megkapod.

*

Raghib basa Ozmanország négyszáz nagyvezérei közt a legkitünőbb helyet foglalja el, s egyike annak a kétszáznak a négyszáz közül, a ki nem hóhér keze alatt végezte életét.

Hires arról, hogy kormányzata alatt a török birodalom pénzügyei felvirágoztak s rend volt az országban: de még hiresebb kiszámított kegyetlenségéről.

Mikor Egyiptom helytartójává nevezték ki, az

akkori uralkodó osztály főnökeinek, a mameluk bégeknek halálítéletét négy esztendeig tartogatta a keblében s az alatt együtt tanácskozott, mulatott, vendégeskedett a bégekkel, míg a negyedik évben végre mind a huszonnégyet összekaphatta vendégszerető asztalánál, akkor aztán fekete kávé mellett levágatta őket.

Ennek a kezébe lett kiszolgáltatva az a nő, a ki Alnumán Aját megölte.

Egy keresztyén nő, ki letörte az ozman fiatal-ságnak legszebbik virágát, a csaták hőjét, Mahmud szultánnak édes unokáját, mert Raghíb basa neje a szultán leánya volt, Szaliha.

— — — — —
Mikor Makarioszt elbocsátá maga elől Raghib, rögtön hívatta az örmények patriarcháját.

— Szentség-e nálatok a gyónás? Kérdé tőle.

— A harmadik szentség.

— Mi büntetése van annak a papnak, a ki a gyónás titkát elárulja?

— A mely pap a gyónás titkát elárulja, tűz-halálra érdemes.

— Ird le ezt erre a pergamenre.

*

Zabella kétségbeesetten futott haza férjéhez; elmondá neki a rémes fenyegetést, a melyben Makariosz kimondta fejére a halált.

— Ez a fej tehát nem a tied többé: mondá Zariadri feleségének. Add azt nekem.

— Tégy vele a mit akarsz.

— Hunyd le a szemedet.

A nő szót fogadott.

— Nyisd fel az ajkadat.

Megtette.

Zariadri odanyult csendesen s mire a nő fel-sikolthatott, a gyönyörű szép gyöngyfogsorból a legszebbik, az első fogak egyike ki volt törve.

Tafruj egy szót sem szólt többet Zabellához, hanem sietett fel a nagyvezérhez.

Kihallgatást kért; bebocsátották.

— Mi kell fiam? Kérdé tőle csendesen, nyugodt hangon Raghíb basa.

— Fiad gyilkosát jövök följelenteni.

— Már megelőztek, följelentette más.

— Nem tudhatta más, egyedül én. Mert senki más nem volt akkor jelen. Én voltam Alnumán Aja gyilkosa.

— Te? Zariadri Tafruj! Azt mondod, te voltál fiam gyilkosa. Nem félsz a pokoltól? A ki hazudik, pokolra jut. Nem tanultad azt?

— A mit mondtam, kimondtam.

— Pedig hazudsz. Feleséged ölte meg a fiamat. Az ő harapásának helye maradt a nyakán.

— Az nem lehet. Az egy teljes fogsor nyoma volt, s nőmnek egy első foga hiányzik. Az én kezem, az én fogam helye volt az, a mi a fiad nyakán véres nyomott hagyott. Engemet öless meg.

— Ej, ej, Zariadri Tafruj. Hát illik-e egy kereszttyénnek jobban szeretni a feleségét, mint a

mennybéli üdvét? Hát te nem félsz a pokoltól? Meglehet, hogy kételkedő vagy. Én is az vagyok. A bölcsek azt tartják, hogy az emberi csontok közül a csípőcsont az a „lus“, a mi megmarad ítéletnapig s a feltámadáskor ehhez képződik hozzá a többi emberi test. Én már sok ilyen csontot láttam föld felett elszórva s föld alul kihányva, de egyet sem tapasztaltam megégve: tehát egyik sem volt a pokolban. Azt hát ha nem hiszed, nem a te bajod. De van valami még a poklon innen, a mi rossz: a meghalás. Ez nem minden emberre nézve mindegy. Ha kiderül, hogy nőd volt Alnumán Aja gyilkosa, nőkínzásban nem gyönyörködik senki. Rövid halála lesz. A vízbe fojtják. Egy percz múlva feljön a buborék a víz színére s ha van a nőnek is lelke, a hogy ti hiszitek, még onnan is feljebb: az égbe. De ha férfi volt az, a ki fiamat megölte, az átkozza meg a napot, a melyen született, mert az innen már csak pihenni megy a pokolba; ha van egyáltalában más világ.

— Hallom és tudom.

— Hallod, de nem tudod mit. Majd megtudod hát. Eredj le palotám elé, az izoglanok terére. Mikor Ahmed szultán az Aja Sophia kupolájára a félholdat föltéteté, a levett kettős keresztet ide helyezték le. Vert rézből van az gömbjével együtt, gazdagon megaranyozva, a gömb áttört művű szentek képeivel ékesítve. A hol szentségtelen kezek az aranyozást levakarták róla, ott idő jártával zöld rézrozsa lepte be az emléket. Eredj le: és nézd meg most. Az egész emlék ra-

gyog újra, nagyobb fénynyel, mint valaha. Kereszt és gömb tündöklenek. Három nap óta mint az olvasztó kemenczét, úgy fűtik szénnel a kereszt gömbjét, s attól az egész ércztömeg izzóvá lett. Ha férfi volt, a ki fiamat megölte, két kezére lán-czot kötnek s ennél fogva felvonják arra az izzó keresztre. Eredj le fiam és nézd meg, milyen az? ha jól megnézted, jőjj fel ismét és juttasd eszembe, amit az imént mondtál. Addig elfelejtem azt.

Zariadri Tafruj leballagott az izoglanok te-rére, a hol a hajdani Sophia-templom (nem szent Sophiának, de Sophiának: az isteni bölcsességnek temploma) számüzött keresztje nyomult önter-hénél fogva mindig mélyebben alá a földbe; még csak a gömb fele állt ki a gyeptől, a kettős keresztel.

Az a gyeptől volt perzselve most köröskörül. Félmeztelenre vetkőzött hóhérlegények szították az érczgömb óriási katlanában a tüzet s füstölgő zsarátnok vette azt minden oldalról körülről. A hő-ségtől megritkult levegő reszkető délibábot tá-masztott az óriási szent jelvény körülről.

Tafruj borzalommal nézte ez ádáz munkát. A kit ez izzó keresztre felvonnak, az a kárhozat minden kinját átszenvedi. Ott vonaglani, hánykódni ez izzó keresztben s átkozni a halál hosszú óráján az életet, a világot, az emberiséget és az Istent s nem találni a kinok enyhülését az öntudatlanságban? Rettentő képzelem.

Elnézte sokáig, hogy csorog le az olvadt arany, mint veríték, az izzó kereszttről, a hóhér-

legények tréfálkoztak vele: nem volna-e kedve az ujsa hegyével hozzányulni a fénylő jelvényhez?

Csak az ujsa hegyével?

Késő estig csatangolt a palota körül.

Akkor visszatért a nagyvezérhez.

— Nos fiam, hát milyennek találod a halált?

— Iszonytató az.

— Félsz tőle?

— Irtózom tőle.

— Ki volt hát Alnumán Aja gyilkosa?

— De még sem irtózom annyira a haláltól, mint a mennyire szeretem nőmet. Én voltam fiad gyilkosa.

— Jól van: mondá Raghíb basa, s azzal izoglánjainak inte.

Azok egy zsellyeszéket hoztak elé.

— A mit ígértem, megtartom, mondá Raghíb. Ül be a zsellyeszékbe. Benne van már a tíz erszény pénz, a mi fiam gyilkosának felfedezőjét illeti. Te jelentetted őt fel, a tied. Ígértem annak biztosítást is minden veszély ellen. Menj haza, semmi veszély téged nem ér. De nődet tartsd zár alatt ezen-tul, hogy több ifju el ne veszzen szépsége miatt oly nyomorultul, mint Alnumán Aja elveszett, ki nekem egyetlen fiam volt s a kit én nagyon — nagyon szerettem.

A nagyvezér ősz szakállán két könyecsepp gördült végig.

*

Tafruj azt hitte, hogy álmodik s az álomlátás játszik gonosz tréfát vele, mikor a hordszékbe be-

ültették s annak az ajtaját az izoglán aga rázárta. A telt erszények ott heverték lábainál. A mint egyet megrugott, megcsörrent benne az ezüst.

Sötét folyosókon át vitték ki az izoglánok a palotából s mikor az udvarra értek vele, ott állt előtte a rémséges izzó kereszt, felmagasodva a sötét égre s vérvilágot árasztva maga körül.

Tágas négyszögben fegyveres janicsár-csapat vette azt körül, nem lehetett látni, mi történik a karéjon belül. Csak az imám alakja látszott ki a köemelvénnyről a kereszttel szemben.

Itt megálltak az izoglánok a zsellyeszékkal.

A török sipok egy ismeretes gyászdalt hangoztattak, melynek zenéjétől a vér fagyott meg Tafruñ ereiben; ez a szegény bűnösöket halálra kísérő dal volt.

Mikor a tárogató utolsót sikoltott, az imám kivonta öve mellől az odadugott pergamen-tekercest s felgöngyölve azt, éneklő hangon olvasórála:

„A nagy patriarcha, az araráti szent, az etsmiazini apostol ítélete ez: a papnak, ki a gyónástítkát elárulá, büntetése tűzhalál. Helybenhagyja Raghíb basa, nagyvezér.“

Az üstdobok recsegték, s a következő pillanatban két láncznál fogva egy emberalak szállt fel sebesen az izzó keresztre. Nem emberalak többé, hanem pokolbeli rém, mely egy kinzott ördög vonaglásával hánykódik a tűzfényű keresztben, elrugva magát tőle s valahányszor visszaesik, fekete füstfelleg száll fel körülötte, s egy

ordítás, melynek a hangja is átok, rémségesebb minden vadállaténál, szidalmazza az eget és földet és minden közte lakókat.

Tafruj futott volna e rém-látvány elől, de a hordszék fogva tartá. Végig kellett néznie az egész halálkint, mely neki volt szánva, melyet magára vállalt, azért, mert feleségét oly nagyon szerette, s melyet bizonynyal meg is kapott volna, ha Raghíb basa nem szerette volna épen oly nagyon az igazságot, mint ő a feleségét. Ott kellett néznie a szörnyképet egész odáig, míg végre a torzalak utolsót vonaglik a kereszten s az átoküvöltés ajkain fekete füstté válik s aztán lobbot vet egyszerre s lángba borul a megölt alak.

Ez volt Raghíb basa nagyvezér igazságszolgáltatása, kit a történetíró e névvel jegyzett fel: „Inszáni Kamil“, „a tökéletes férfi.“

Történt ez ezerhétszáznegyvennyolcban.

*

Másnap kiadta Raghíb basa azt a Mahmud szultán taghujával szentesített hattí sherifet, mely megtiltja a stambuli asszonyoknak az átlátszó fátyol viselését, a himzett papucsot az utcán, a test szépségeit eláruló ruhákat s elrendeli halálbüntetés alatt rangkülönbség nélkül minden nőnek a feredzse felvételét a házon kívül: azon szomorú öltönyt, mely minden szépséget eltakar.

Hogy kinevették a sztambuli asszonyok ezt a rendeletet. Nem lettek volna asszonyok, ha azt nem tették volna. Rendeletet adni a „divat“ ellen!

Ebben a birodalomban nincsen császár! Próbálták azt más hatalmasok is, leparancsolni a divatot a nőkről; Cromwell, József császár; nem mentek vele semmire.

Azon a napon, a melyen minden utcza és tér visszhangzott a hatti sheriff parancsszavaitól, a Bosporus partján, a stambuli uri nép kedvencz sétahelyén, legpompásabb öltönyeikben jelentek meg az urhölgyek, s szépségeiket ha valaha, most igyekeztek legjobban kimutatni.

A csábító péri, a bűbajos Shejtan Emisznézi egész kísérelő sereget vont maga után. Selyem felöltönye, a karcsú derekához tapadó chilát, szabadon hagyta keblét s a mit el nem takart, még rosszabbul rejté az átlátszó selyemfátyol, mely homlokát is egészen szabadon hagyta, hogy kitűnjék a gyémántcsillagos ferronière, egy francia király kedvencz hölgyének divatja. S hogy még jobban csuffá tegye a császári hatti sheriffet, a selyem salavári elől térdig fel volt hasítva s két-felé felgombolva, hogy kitűnjenek a gyöngy füzérek, mik lábszárain keresztbe fonódnak. S a merre tekintett, tüzet szórt a szemével szerteszéjjel.

A Fanár kapu ó-görög palotája előtt állt egy óriás janicsár vezér, Pelvan aga, s karjait összefonva nézte a sétáló tömeget.

Ez az óriás volt mindenek fölötti kedvencze a csábító tündérnek; mikor odaért hozzá, legyezőjével ráütött a kezére és nagyot kaczagott hozzá.

Az óriás kivette kezéből a legyezőt s eldugta.

az övébe, a helyett kivonta onnan azt a pergamen tekercset, melyen a császár rendelete megtiltja az olyan viseletet, minőben a szép tündér jár, s különösen a legyező-viselést.

Shejtan Emisznézi elolvasta a hattí sherifet s minthogy pávatollait elvették: a szultán parancsát használta azontúl legyezőnek; s azzal kaczagva sétált tovább a többi szép abelérékkel.

Midőn ismét visszakerült a szép huri Begsid Tas palota elé, Pelvan aga még mindig ott állt mozdulatlanul.

Shejtan Emisznézi mandolint pengetett és török stanczákat dalolt hozzá.

— Eredj haza, szép hölgy, mondá neki a kolosz; ne várd meg, míg a muezzim estét kiált.

Shejtan Emisznézi pedig épen csak az estére várt.

Az estsötét hozott imádói számára új meglepetést.

Mikor lement a nap, s nem világított más, csak a tejút, meg a szikrázó csillagok, akkor bámulattal vette észre a kísérek csoportja a csábító mesterfogást, a mit a szép hölgy merész képzelme kigondolt.

Az alá a vékony fátyol alá, mely termetét takarta, a Haemus hegyéről szedett fénybogárcák voltak rejtve, s azok, a mint besötétült, az öltönyön át világítottak, fényt lopva oda is, hova a napsugár nem hat.

A férfiak magasztalva, az asszonyok irigykedve fogták körül; egy hét múlva el lesz ter-

jedve a fénybogaras öltönyök divatja Stambulban.

A muezzim a közel minarékből elkezdé csengő énekével az esteli szúrát.

Shejtan Emisznézi megállt az óriás előtt, s míg márványhátát fordítá felé, megvilágítva a fulgora fényétől, gömbölyü vállán keresztül hamisan mosolygott szemébe. S a mint a muezzim végezte énekét, pajkos szeszélyében tülköt csinált a szultán hatti sherifjéből s a hangcsön keresztül kiáltá vissza a muezzimnek az énekelt szúrát.

Abban a perczen Pelvan aga megfogta Shejtan Emisznézi kashmir övét a derekán félkézzel, felkapta őt a levegőbe, a másik karját térdhajlásai alá csapta s egy lökéssel beledobta a tengerbe: hogy a krónikairó „Izi“ szavai szerint „a tenger kék hullámainak szövete legyen öltözeke szép testének.“

E jeladásra az előrohanó jancsárok háromszáz divathölgyet hajigáltak bele a Bosporusba.

. . . Ettől az éjtől kezdve viselik a török hölgyek a feredzsét. — Ez volt a feredzse-divat története.

VILÁGKÖNYVTÁR

EGY-EGY KÖTET ANGOL VÁSZON-
KÖTÉSBEN 1 KORONA 90 FILLÉR.
KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSBEN.

A VILÁGKÖNYVTÁR a nagyközönséghez akarja elkövetíteni mindazt, amit az emberi kultúra máig nagyot és maradandót alkotott. Történelem és filozófia, szociológia és természettudomány, irodalom, művészet, politika, vallástudomány egyformán benne vannak a programjában. Minden irány és világnézet nagy képviselőit és munkáit akarja egyesíteni. Nem meggyőzni, de tájékoztatni akar. Sohasem felejtí el, hogy a szó igazi értelmében vett nagyközönséghez fordul. Nem a tudóshoz, hanem a polgárhoz és a munkáshoz, nem az esztétához, hanem a hivatalnokhoz és a kereskedőhöz, nem a professzorhoz, hanem
::: az egyetemi hallgatóhoz és a diákhoz. :::

A VILÁGKÖNYVTÁRBAN legközelebb megjelenő művek:

Bölsche: Az élet fejlődés-története	Kropotkin: Egy orosz forradalmár emlékiratai
Carlyle: A francia forradalom	Lassalle: Munkásprogram
Cervantes: Don Quixote	Maeterlinck: A szegények kincse
Dumas: Napoleon élete	Marx: A filozófia nyomorúsága
Az ezeregyéj meséi	Shaw Bernard: Éssayk
France Anatol: A fehér kövön	

A további kötetekben a következő világirodalmi jelentőségű íróknak egy-egy fő műve jelenik meg:

BÉRGSON	JAURES	MECSNIKOFF	SMILES
BRANDES	KEY ELLEN	NIETZSCHE	SPENCER
DARWIN	LAMPRECHT	OSTWALD	SOMBART
EMERSON	LE BON	POINCARÉ	TOLSZTOJ
HAECKEL	LOMBROSO	RUSKIN	WELLS

Mindegyik író jelentőségéről, egyéniségéről műve élén egy essayszerű tanulmány ad szélesen megrajzolt képet. Ezek a tanulmányok, amennyire közelebb viszik az írókat az olvasóhoz, annyira fokozzák azt az élvezetet, melyet magának a művek ismerete nyújt.

OLCSÓ JÓKAI

1911. november havában jelent meg:

1. sz. Az egyhuszasos leány
A nagyapó várkastélya
2. „ A dagói torony
Bosszú a túlvilágon
- 3—4. „ A sárga rózsa
5. „ Az ezerkettedik ójszaka
- 6—8. „ Páter Péter
9. „ Ne hagyd magad
10. „ A fekete sereg

1911. december havában jelenik meg:

- 11—12. sz. A cigánybáró
13. „ Párbaj Istennel
Az utolsó kacaj
14. „ Vén emberek nyara
A feredzse
- 15—16. „ Az apja fia
- 17—20. „ Bálványos vár

1912. január havában jelenik meg:

21. sz. Még sem lesz belőle te-
kintetes asszony
22. „ A csigák regénye
23. „ A fránya hadnagy
- 24—25. „ Rendkívüli nők
- 26—30. „ Egy játékos a ki nyer

Egy-egy szám ára füzve: 40 fillér.
Kapható minden könyvkereskedésben.

OLCSÓ JÓRAI

Legközelebb a következő
művek jelennek meg:

A barátalvi lévita	A rosszul osztott testvérek — Názli Hanem
A csigák regénye	A szegénység útja
A Damokosok	A talmi asszony. Láda!
A fekete vér	Kérnek! jössz-e?
A fránya hadnagy —
A nyulak históriája	A tengerszemű hölgy
A gazdag szegények	A véres kenyér
A három királyok csillaga	A vérontás angyala és más
elbeszélések
A három márványfej	A világlátott fiú és más
elbeszélések
A háromszinű kandur és
más elbeszélések	Az apja fia
A hol a pénz nem Isten	Az aranyember
A hosszuhajú hölgy	Az asztalos családja —
Három királyné
A jedikulai rab — Van der
Guld ur	Babszemek
A két Trenk	Baróthy Ilona — Az chetó
drágakő
Aki holta után áll bosszut	Börtön virága
Akik kétszer hálnak meg	Chinchilla herceg — Excuse
A kiskirályok	Csalavér
A krád	De kár megvénülni
A lélekidomár	Egész az északi pólusig
Álmodád — A múmia	Egetvivő asszonysziv
A löcsei fehér asszony	Egy hírhedt katandor
A Magláy-család	Egy játékos, a ki nyer
A magyar Faust és más
elbeszélések	Enyim — tied — övé
A mi lengyelünk	1848—1849
A nagy ellenség — A két-
életű	Fejedelem és Fra Diavolo —
Mahad!
Anekdoták	

OLCSÓ
JÓKAI
EGY-EGY SZÁM 40 FILLER

15-16. sz. 80 fill

Az apja fia

REVAI-KIADÁS

OLCSÓ JÓRAI

Legközelebb a következő
művek jelennek meg:

A barátfalvi lévita	A rosszul osztozott testvérek — Názli Hanem
A csigák regénye	A szegénység útja
A Damokosok	A talmi asszony. Láda!
A fekete vér	Kérnek! jössz-e?
A fránya hadnagy —
A nyulak históriája	A tengerszemű hölgy
A gazdag szegények	A véres kenyér
A három királyok csil-
laga	A vérontás angyala és más
elbeszélések
A három márványfej	A világlátott fiú és más
elbeszélések
A háromszinű kandur és
más elbeszélések	Az aranyember
A hol a pénz nem Isten	Az asztalos családja —
Három királyné
A hosszuhajú hölgy	Babszemek
A jedikulai rab — Van der
Guld ur	Baróthy Ilona — Az ehető
drágakő
A két Trenk	Börtön virága
Aki holta után áll bosszut	Chinchilla herceg — Excuse
Akik kétszer halnak meg	Csalavér
A kiskirályok	De kár megvénülni
A kráb	Egész az északi pólusig
A lélekidomár	Egetvivő asszonysziv
Álmodád — A múmia	Egy hirhedt kalandor
A Magláy-család	Egy játékos, a ki nyer
A magyar Faust és más
elbeszélések	Enyim — tied — övé
A mi lengyelünk	1848—1849
A nagy ellenség — A két-
életű	Fejedelem és Fra Diavolo —
Mahadi
Anekdoták	Fekete gyémántok

OSZK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

